

Finansdepartementet
Postboks 8008 DEP
0030 OSLO

Deres ref

Vår ref
24/7830-5

Dato
20. februar 2025

NOU 2024:21 Trygge og enkle betalinger for alle – høringssvar fra Rådet for matvareberedskap

Nærings- og fiskeridepartementet viser til Finansdepartementets brev av 15. november f.å. om ovennevnte.

Dette er et høringssvar fra Rådet for matvareberedskap. Rådet for matvareberedskap er et rådgivende organ for NFD ved beredskapsplanlegging og ved kriser. Organet skal også fungere som NFDs kriseorganisasjon innenfor sin sektor. Rådet består av representanter for matvaredistributørene NorgesGruppen, COOP, REMA, Servicegrossistene og Tine på distribusjonssiden. Nærings- og fiskeridepartementet er sekretariat for rådet og sender inn høringssvaret i egenskap av dette.

Rådet for matvareberedskap har dette å bemerke:

Bekymringer

Rådet ser en økende trend for mobil- og klokkebasert betaling (x-pays) spesielt i Visa- og Mastercard-segmentet.

Det er en økende bekymring rundt avhengigheten av betalingsmetoder uten robust backup. På tross av at matvaredistributørene har de mest moderne og sikre betalingsløsningene tilgjengelig i markedet, opplever de at det stadig skjer at kunder ikke får betalt i butikker eller at det går svært sent, spesielt i såkalte «time-out»-scenarier. Dette opplevde de senest under uværet i Trøndelag i januar 2025, hvor flere butikker over tid var uten både kablet og mobil kommunikasjon.

Rådet for matvareberedskap ser også med bekymring på at kortutsteder og da spesielt kortutstedende banker har vært og er tilbakeholdne med å utstede BankAxept-kort på nye

plattformer og bare har utstedt og utsteder internasjonale kort uten robust offline-håndtering av kommersielle årsaker. Dette svekker etter rådets skjønn den nasjonale betalingsinfrastrukturen dramatisk. Rent konkret er banker tilbakeholdne med å utstede BankAxept på plattformer som Apple, Samsung og Googlepay fordi de tjener mer penger på å utstede internasjonale kort på disse plattformene.

Det kommer stadig nye betalingsinitiativer, som PSD2, open banking og A2A, som kunne ha blitt brukt til å bygge nye effektive betalingsmidler. Det ser ut som om disse langt på vei er uønsket blant tilbydere av tradisjonelle betalingsmetoder ved at de stiller uforholdsmessig vanskelige krav for å kunne få tilgang til kontoene eller ved at cardschemes og andre kjøper opp og parkerer initiativer som muligens kunne utfordre deres eksisterende forretningsmodell.

Det er også en bekymring at en stadig større andel av betalingstransaksjonene er basert på utenlandsk infrastruktur. Dette gjelder primært internasjonale betalingsmidler og øker både transaksjonstiden og sårbarheten på betalingssystemene.

Det må også nevnes at de fleste lommebøker (Applepay, Samsungpay, Googlepay osv.) baserer seg på internasjonal infrastruktur som appstore og googlestore for i det hele tatt å tilgjengeliggjøre betalingsmidlene som legges inn i disse. Det er en risiko i seg selv.

Rådet for matvareberedskap ser stadig flere betalingsterminaler i markedet som bare støtter internasjonale kort og er såkalte «pin on glass»-terminaler og følgelig ikke støtter offline og dessuten antas å være i strid med ikke-diskrimineringsreglene, ref. blinde og svaksynte.

Offline beredskap

Man har flere nivåer offline, hvor det enkleste nivået er at betalingsterminalene ikke kan nå PSP og få validert eller avvist en transaksjon. I slike situasjoner i Norge er det bare BankAxept-kort som vil fungere, og da innenfor forhåndsdefinerte parametre i terminalen, normalt i maksimalt 3 dager. Man har p.t. ingen mekanismer for å overstyre disse parameterne i offline. Når man i tillegg får stadig flere kunder med x-pays, hvor de fleste av disse bare har internasjonale kort uten offline, er dette en bekymring. Man ser at en stor del av veksten i dette skyldes at kortutstederne/bankene har vært og er tilbakeholdne med å utstede BankAxept i X-pays, av kommersielle hensyn. Dette fordi de har større inntekter i form av profitsharing når kundene bruker et for kjøpmannen dyrere betalingsmiddel. Her har de internasjonale kortschemene vært svært aktive overfor kortutstederne. Det er derfor også sterke incentiver fra kortutstederne til å få kortholderne til å benytte internasjonale kort som gir bonuspoeng, cashback osv. Kjøpmennene blir også med PSR fratatt muligheten for selv å motvirke dette i form av surcharge, hvor man legger kostnaden ved å bruke ett betalingsmiddel over på kortholderen. Det ville ha vært dyrere for kortholder å betale med et dyrt internasjonalt kort enn et rimelig, nasjonalt kort. Rådet er ukjent med hvorfor dette etter det man forstår, blir forbudt, men det ville etter rådets syn ha gjort at man kunne ha stimulert til at kortholder benyttet mer robuste betalingsmidler.

I et scenario hvor butikkene har kommunikasjon, men ikke strøm, vil man kunne bruke APMs som Vipps, håndholdte batteridrevne terminaler, eller tilsvarende løsninger med sentralisert sikkerhet.

Det neste og mest bekymringsfulle nivået er der hvor butikkene ikke har strøm eller kommunikasjon. I et slikt scenario vil det i dag bare være håndholdte, batteridrevne terminaler som er et alternativ, og kun for en begrenset tid. Matvaredistributørene har p.t. svært få slike terminaler tilgjengelig.

Rådet for matvareberedskap mener dagens offline metodikk er utdatert og laget primært for å dekke kortutsteders risiko. Basert på erfaringene fra Ukraina, ser man at man selv i krig og krise klarer å ha strøm på mobiltelefonen. Rådet regner derfor med at selv uten strøm og kommunikasjon, vil både kunde og butikk ha en mobiltelefon med strøm på. Rådet ønsker seg et rammeverk som gjør at man kan utføre signerte transaksjoner mellom disse som også kan benyttes for nye kjøpmannseide betalingsmetoder. Det må være mulig å ha en slik løsning som gjør at man i en krisesituasjon kan velge å gå på akkord med løsninger for å sikre befolkningen livsnødvendigheter, samtidig som ansvarsforholdene er klart definert på forhånd.

Ivaretagelse av verdikjeden ved offline

Basert på erfaringene under pandemien har rådet en bekymring for hvordan man skal ivareta verdikjeden ved langvarig offline. Dette baserer seg både på hvordan matvaredistributørene skal kunne betale det offentlige i form av skatter, avgifter og toll samt hvordan de skal kunne betale leverandører, transport, strøm osv., slik at de i sin tur kan betale sine ansatte og leverandører. Rådet er bekymret for robustheten i nasjonale og internasjonale betalinger i denne delen av verdikjeden og at dette skal forhindre dem i å få varer inn til butikkene i en krisesituasjon og dermed å utføre sitt samfunnsoppdrag med å forsyne befolkningen med matvarer.

Oppsummering

Vi er nå i en situasjon hvor kontanter langt på vei er faset ut, samtidig som elektronisk betaling ikke har tilstrekkelig robusthet til å dekke samfunnets behov i en krisesituasjon. Rådet for matvareberedskap ønsker seg en sterkere styring av betalingsinfrastrukturen, hvor også kjøpmennene, i rollen med å levere matvarer til befolkningen, er representert, slik at:

1. Man får større kontroll på betalingsinfrastrukturen, betalingsmetodene, grensesnittene, autentiseringsmetodene og betalingsterminalene.
2. Man får et bedre, betalingsmetodeuavhengig rammeverk for offline løsninger.
3. Man får en klar ansvarsfordeling rundt betalinger med lavere sikkerhet for samfunnskritiske varer i en lengre offline situasjon i hele verdikjeden.
4. Kontotilbydere blir pålagt å tilby distribuert SCA og åpne standardiserte grensesnitt basert på f.eks. NEXO, slik at kjøpmenn selv kan bygge gode betalingsmetoder.
5. Man får pålegg på kortutstedere om å sørge for at betalingsmetodene de tilbyr, støtter et minimum av offline løsninger.

6. Rådet ønsker at myndighetene stimulerer og legger føringer på at løsninger med backup (med tanke på dager hvor for eksempel internett ikke fungerer eller systemet faller ut) velges fremfor løsninger som ikke har backup. Dette fordi Rådet for matvareberedskap har behov for robuste løsninger som støtter opp under deres samfunnsoppdrag med å sikre livsnødvendige varer til befolkningen.

Med hilsen

Lise Sofie Woie (e.f.)
ekspedisjonssjef

Ivar Abusdal Swensen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer